

לקט אנרות

הערת המערכת: תחת השם הזה נפרסם מזמן לזמן מכתבים מחכמי ישראל הנמצאים בארכיונו של העורך, שיש להם ערך הסטורי, תורני או אישי. האגרות הללו הן מעט מהרבה שנשארו מפליטה מן החפשיים של הממשלה הצארית ומן הסלטולים המרוכזים ממדינה למדינה. ומפני שבעלי המכתבים רובם ככולם כבר הלכו לעולמם (חוץ מאחדים שנשארו בחיים, יאריך ה' ימיהם), והם סיפוטיים בסגנונם כבתוכנם, לא התרנו לעצמנו לשנות מדבריהם אף כקצו של יוד, אף כשיש אינדיקות ידועה מצד הסגנון, כגון בתוארים המקובלים אצל רבנים במכתביהם וכדומה.

ודעה כיב למברי תרס"ג

לכבוד הרב חכם תורני הנכנס בחדר חדרי חדרים של תורה המכרזת מוצאי מצא חיים. מחיה חיים יחבקוה בנתיבות חיים היה הרב מריה חיים טשערנאווין רב באדעסאט.

אדון נכבד!

אל ישת עלי חטאת כי אחרתי מהשיב על מכתבו מירח אדר, כי עמוס אנכי בדברים שונים גם מצב גופי לא היה על ענינו. הנה דבריו קראתי בעתם בהשלוח ועתה שבתי עליהם. ספרו ותולדות השיע קראתי בזמנו והיה חביב עלי למאד, כי מעלתו ברר והכין הדברים על יסודם. אמנם הוא חומר אשר יצא ממנו לפועל בו כלי, כי הדברים לפנינו כנתינתם. לא כן התלמד הזה ומקוריו אשר בערפל חתולתם. ומה זה דומה למי שבא לעמוד על יסודו לחכמי זמננו הרוצים לעמוד על קדמוניות חופרים ומגלים שיירי איזה דור, וחופרים עוד והנה שיירי דור שקדם לו, וחופרים עוד והנה שיירי דור מוקדם לו, כי דור הולך מטה ודור בא ועלה עליו, והארץ לעולם עומדת מורכבת משיירי דורות עולמים. ולא בנקל יגיעו לקרקע בתולה לאמר עד כה לא נולד דבר כי בתולה היא. כן הדבר הזה בתלמודנו. וכבר דברתי בכיוצא באלו הדברים זה שנים רבות במבוא לספרי, — ישים מעלתו עינו בו — וכל עמלינו אינו רק לשכך הלב. ושיכוך הלב תלוי בהרגשה ולא בראיות מכריחות בחוקי ההגיון. ע"כ רבתה בנו המחלוקת בהשערות וכך חובתנו וכך יפה לנו בענינים התלויים במטרת הנפשות אשר הורו והוגו בדורות עולמים. ואם האמת לאמתה רחוקה היא ממנו, די לנו כי בדרישתנו אחריה תגיה ותאיר הנפשות ותטיב הלבבות, ותעיר חשק התלמידים לפנות אליה, תחת אשר פנו עורף לכל חכמת התלמוד (*). אמנם תמיד נודה לו, כי ידעים אנו שאין אנו ידעים. וענין זה לבאר, למה עדיין אין היכולת ואי אפשר לכתוב גלגולה

(*) ואין כונני לדבר באלה התלמידים הנפנים אליה והולכים בה כבהמה בבקעה תרו.

ומאורעותיה של תורה מימות עזרא עד ר' אשי. דבר זה לעצמו יקיף שנים רבות לחוקר אחריו ויכלול ספר גדול.
ובזאת אשים קנצי למילין.

המוקירך ומכבדך כיאות לך

מאיר איש שלום.

הגני מבקשך לפרוש בשמי לשלום האדוך כלא לובארסקי נ"י.

פירנצי, ד' דחוי"מ, תרס"ט.

אדוני הרב היקר!

תודה לך על דבריך; קושייתך על השערתי אינה מכרחת; אדרכה כבר השבתי עליה באמרי כי הסנדל היה תכשיט רק לתעורה ההולכת ברחוב או ביצאה למחולות. ומוזה תדבר ההגדה בשבת שהזכרת; וגם ביהודית י, ד' יוספר מהכנותיה לנסיעה. אך במזמורנו ידובר מבואה לפני הוליפירניס ב ח ד ר מ ש כ ב ו. ויוכל אמנם היות כי הפסוק י' ז' השפיע על מעתיק פסוקנו ושגם ע"י זה בא לידי שעות הכתיבה. — התבונן שאילו היה מדבר בפסוק ט"ז, י' מהסנדל — היה נאמר גם בהחצי השני מאחד הלבושים ולא דרש כלל „ויפיה“.

טרוד אני מאד בהוצאת פי' ר"ש בן היתום למירק בכתבי החברה מקיצי נרדמים — ולא מצאתי עוד עת הכשר לעיין במאמרך כהוגן. את הדרי' קראתי; יודע אני שאין ראי התלמידים ברוסיא כראי התלמידים בארצות המערב; אבל בכל זאת חושב אני כי תפסתם מרובה כדי למלאות את התפקיד שסימנתם בפרוגרמתכם. התלמידים היו צריכים להיות אנשים היוצאים מגדר הגהוג.

אני שולח לך מאמר קטן על פי כ"י לתעניות שיצא בחוברת האחרונה של הקדם.

מוקירך הדו"ש תורתך

צבי פרץ חיות.

ביה ל"ז למב"י תרס"ג לפ"ק בערלין.

שוכט"ס להרה"ג מוהר"ר חיים טשערנאוויטץ נ"י אבדק"ק אדעסא.
יסלה נא אדוני על אשר לא באתי עד הנה במענה על מכתבו ומשלחו אשר כבדני בהם. אולם יען אשר אני עסוק כעת ב ש ל ש ה חבורים שלי, חרץ מהמשא הגדול אשר עמוס עלי בהנהגת ובלמוד ביה"מ ובחכרת ש"ס, ואין לי פנאי אפילו רגע א', עדיין לא יכלתי לעיין במאמרו על התלמוד, ורק שמתני עיני טעם בזה ופעם בזה בהעברה בעלמא, ורשמתי קו במקום שיש לי להעיר קצת על דברי מ"כ. אך גם את זה א"א לי כעת לכתוב באגרתי, ואוחר עד עת מועד

שאלך אייזה להרגיע מעט מעבודתי הקשה במרוץ אחד ביומי דפגרי, האז אכתוב למיכ הערותי על מאמרו. ועתה אתכבד לשלוח למעלתו ג"כ מאמר קטן אשר הדפסתי בס' ברכת אברהם שיצא לאור לכבוד תג השבעים של יידי מותריא בערלינגר נ"י. העני

ד"רש מכבדו ומוקירו

דוד צבי האמפמאנג.

Budapest 9, April, 1903

אדוני היקר והנכבד,

יקח תודתי שלמה על אשר כבדני במשלוח מאמרו הגדול על המשנה ובימי החג הבאים אמצא סנאי לקרוא אותו ולמצוא עונג לנפשי וגם עתה שמח אני לבוא חלק המאמר השני המפיץ אור על התלמוד. ואם אמצא דברים להעיר עליהם לא אנאגר לחוות דעתי למעלת כבודו. וגם אני הואלתי לשלוח לאדוני מאמר אחד אשר כתבתי על עניני תלמוד תורה כאשר היו מקדם בישראל (בלשון אשכנז). מוקירו דורש שלומו ומברכו ברכת שמחת יום טוב

בנימין זאב באכער.

רְשִׁימוֹת

ד"ר מרדכי זנדברג — דרך לריפוי רוחני לפי היהדות

על סף תבוסתה המוחלטת והגמורה. לא פה המקום להכנס לתוך חקירה מסורסת ולבוא לידי שקלאוטריא גמיונית הנובעת וצומחת מתוך עיון כזה. אין בדעתי אפילו להתעכב על המחלה הצבורית שהביאה אותנו עד הנה. הספר לפנינו עוסק בריפוי של היחיד לפי היהדות, כלומר בריפוי רוחני על אפו ועל חמתו של הגוף, של הגשמיות. ודוקא לעת כזאת, עת רעש כליהתותח ורעם הפצצות מרעיש ומחריד את כל באי עולם, כדאי להעיר על אחת מסגולותיו של ספר זה המראה על אחת הרפואות הרוחניות, הן בנוגע ליחיד והן בנוגע לרבים, הלא הוא: השלום. הגני מעלה להם ארוכה ומרסא ורסאתים וגלית להם עטרת שלום. בזמן שיש שלום ביניהם, אז יעלה ארוכה ומרסא לכל התחלואים. וכיוצא בהם כמה מקראות ומימרות.

הצבור הוא סכום של יחידים והעולם הוא איחוד הציבורים השונים. וכאשר תקלה באה לעולם, והוא שרוי במצב של ירידה, עלינו לעיין ולחזור לתוך עומקן של הסיבות הראשונות, הגורמות לאנדרלמוסיה זו. חושבני שדבר בעתו הוא הספר הגיל, שהוא ספר עממי מרוכז, המשמש בתור סרוודור לספר מדעי יותר רחב וכולל בשם: "יהדות ובריאות", שהד"ר זנדברג מתכוונן להוציא לאור.

מושפעים אנחנו כל כך מהציוויליזציה המערבית עד שנבנים אנו לתורת החמרות שלה, שהיא לא רק נגד רוח היהדות מעיקרא, אלא שכבר פסטה את הרגל ונתסוצצה ונתסוררה מתוכה היא, והגנו עומדים עכשיו